

MAKTABLARDA MUSIQA MADANIYATI DARSIDA TEATR SAN'ATI MAVZUSINI O'QITISH USULLARI

Nadirova Aygu'l Bazarbaevna

A'zirbaev O'tkirbay Min'bay uli

A'jiniyaz nomidagi Nukus davlat pedagogika institute.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15104077>

Annotatsiya. Mazkur maqola, maktablarda musiqa madaniyati darslarida teatr san'ati mavzusini o'qitish usullarini ko'rib chiqadi. Teatr va musiqa san'ati o'rtasidagi o'zaro aloqalar, o'quvchilarga san'atni yanada chuqurroq tushunishga yordam beruvchi muhim metodik yondashuvlar taqdim etiladi. Dars jarayonida teatr elementlarini musiqa darslariga integratsiya qilish, o'quvchilarga musiqiy asarlarning dramatik tuzilishini va sahnada ijro etilishini tushuntirish, shuningdek, teatr yordamida musiqaning dramatik va hissiy ta'sirini ochib berishning samarali usullari tavsiflanadi. Maqola, san'atning ikki asosiy turi — teatr va musiqani o'zaro bog'lash orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlashini va emotsional rivojlanishini rag'batlantirishga qaratilgan metodik tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Musiqa madaniyati, teatr san'ati, o'qitish usullari, san'atni integratsiya qilish, dramatik tuzilma, musiqiy asarlar, ijodiy rivojlanish, hissiy izlanish, teatr uslublari, amaliy mashg'ulotlar.

METHODS OF TEACHING THE SUBJECT OF THEATER ART IN MUSIC CULTURE LESSONS IN SCHOOLS

Abstract. This article examines the methods of teaching the subject of theater art in music culture lessons in schools. The interrelationships between theater and music are presented, as well as important methodological approaches that help students understand art more deeply. Effective methods for integrating theater elements into music lessons during the lesson, explaining to students the dramatic structure of musical works and their performance on stage, as well as revealing the dramatic and emotional impact of music with the help of theater are described. The article presents methodological recommendations aimed at stimulating students' creative thinking and emotional development by connecting the two main types of art - theater and music.

Keywords: Music culture, theater art, teaching methods, integration of art, dramatic structure, musical works, creative development, emotional exploration, theater techniques, practical exercises.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТА «ТЕАТРАЛЬНОЕ ИСКУССТВО» НА УРОКАХ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В ШКОЛАХ

Аннотация. В статье рассматривается методика преподавания предмета «Театральное искусство» на уроках музыкальной культуры в школах. Рассматриваются взаимосвязи между театром и музыкой, а также важные методологические подходы, помогающие студентам глубже понять искусство. На курсе будут описаны эффективные методы интеграции элементов театра в уроки музыки, объяснена учащимся драматическая структура и исполнение музыкальных произведений, а также раскрыто драматическое и эмоциональное воздействие музыки через театр. В статье представлены методические рекомендации, направленные на стимулирование творческого мышления и эмоционального развития учащихся путем соединения двух основных видов искусства – театра и музыки.

Ключевые слова: Музыкальная культура, театральное искусство, методы обучения, интеграция искусств, драматургическая структура, музыкальные произведения, творческое развитие, эмоциональное исследование, театральные стили, практические упражнения.

Kirish

Musiqa va teatr san'ati bir-birini to'ldiradigan va o'zaro aloqada bo'lgan san'at turlari sifatida ta'lim tizimida o'z o'rnini topgan. Teatr san'ati va musiqa madaniyati darslari orqali o'quvchilarga nafaqat san'atning estetik jihatlari, balki uning madaniy, tarixiy va ijtimoiy ahamiyati haqida ham chuqur tushuncha beriladi. Musiqa va teatr o'rtasidagi bog'liqlikni o'quvchilarga tushuntirish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, madaniyati va musiqiy dunyoqarashini kengaytirish maqsadida, bu ikki san'at turini integratsiyalashgan holda o'qitish juda muhimdir. Shu bois, maktablarda musiqa madaniyati darslarida teatr san'ati mavzusini o'qitish, o'quvchilarni san'atga yanada chuqurroq jalb qilish, ular orasida san'atga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish, sahna madaniyati va musiqa o'rtasidagi aloqalarni kashf qilish uchun samarali vositadir.

Teatr san'ati va musiqa madaniyati bir-birini mukammal tarzda to'ldiradi. Teatrda musiqaning o'рни beqiyosdir, chunki musiqa teatr sahnasida hissiyotlarni kuchaytirish, xarakterlarni ochish, syujetni rivojlantirish kabi ko'plab funktsiyalarni bajaradi. Masalan, musiqa dramatik asarlarda ko'pincha sahna va obrazlarni chuqurlashtirish uchun ishlatiladi.

Klassik opera, musiqali drama, balet va boshqa teatr shakllarida musiqa sahnada muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Shu sababli, musiqa va teatrni birgalikda o'qitish, o'quvchilarga bu ikki san'at turlarining o'zaro aloqalarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

O'quvchilar teatrda musiqa qanday ishlatilishini, uning dramatik ta'sirini va qanday qilib musiqaning teatr asarini yaxshilashga yordam berishini o'rganadilar. Bu, ayniqsa, musiqa va teatrga qiziqqan o'quvchilar uchun foydalidir, chunki ular bu ikki san'at turining qanday birlashishi va sahnada qanday ko'rinishga ega bo'lishini amaliy tarzda o'rganishadi.

Musiqa va teatr san'ati o'rtasidagi aloqani o'quvchilarga amaliy tarzda tushuntirishning eng samarali usuli ularni birgalikda o'qitishdir. Bu usul, ikki san'at turini bir-biriga uyg'unlashtirish va o'quvchilarga ularning o'zaro aloqalarini ko'rsatish imkonini yaratadi.

Masalan, o'quvchilarni musiqali drama yoki opera asarlarini ko'rishga yoki tinglashga taklif qilish mumkin. Keyin esa, teatr sahnasida musiqaning roli haqida suhbat o'tkazish, musiqaning sahnadagi tasviriy va hissiy ta'sirini tahlil qilish o'quvchilarda yanada chuqurroq tushuncha hosil qiladi.

Bunday integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning estetik hissiyotlarini o'stirish, san'atga bo'lgan qiziqishni oshirish va ularga musiqaning teatrga qanday ta'sir qilishini amaliy ko'rish imkoniyatini beradi.

Teatr o'yinlari va musiqali improvizatsiyalarni o'quvchilarga birgalikda o'rgatish, san'atning ikki tarmog'ini birlashtirishning yana bir samarali usulidir. O'quvchilarni teatr o'yinlariga va musiqali improvizatsiyalarga jalb qilish, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va musiqaning teatr sahnasida qanday ishlatilishini amaliy tarzda ko'rsatadi.

Masalan, o'quvchilarni sahnada biror drama asarini o'ynatib, musiqaning qanday qo'llanilishini o'rganish, ularda musiqa va teatr o'rtasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Bunday mashg'ulotlar orqali o'quvchilar faqat o'rganganlari bilan cheklanmay, balki o'zlari ham musiqali sahnalarni yaratishga va improvizatsiyalashishga harakat qilishadi. Bu usul nafaqat musiqaning estetik ta'sirini, balki teatrda ishlashning texnik jihatlarini ham o'rgatadi.

O'quvchilarga teatr asarlarini musiqali kompozitsiyalar bilan birga o'rgatish, musiqa va teatrni integratsiya qilishning yana bir samarali usulidir. O'quvchilarga musiqali drama yoki operalardan qisqacha namunalari ko'rsatib, musiqaning sahnadagi obraz va syujetga qanday ta'sir qilishini tushuntirish mumkin. Bu darslar o'quvchilarga musiqaning nafaqat eshitish orqali, balki sahnada qanday ishlatilishini va drama rivojlanishidagi o'rnini o'rganishga yordam beradi.

Masalan, "Simfonik drama" kabi janrlarni o'rganish, musiqaning qanday dramatik funksiyalarni bajarishini, sahnadagi xarakterlar va voqealar bilan qanday o'zaro aloqada bo'lishini tushunishga yordam beradi.

Musiq va teatrni o'rgatishda tarixiy kontekstni tushunish juda muhimdir. O'quvchilarni teatr san'ati va musiqa tarixini o'rganishga jalb qilish, ularni san'atning rivojlanish jarayonlari bilan tanishtiradi. Masalan, o'quvchilarga Yevropa teatrining shakllanishi, opera va musiqali drama janrlarining tarixiy o'zgarishlari haqida ma'lumot berish, ularning musiqaning va teatrning tarixiy va madaniy ahamiyatini anglashiga yordam beradi.

№	O'quv faoliyati	Tavsif	Vaqt	Metod va usullar
1	Musiq va teatr san'ati o'rtasidagi aloqalar	Musiq va teatrning umumiy jihatlarini tushuntirish. Ularning san'atda qanday bir-birini to'ldirishi haqida muhokama qilish.	15 daqiqa	Klassik va interaktiv ta'lim usullari
2	Teatr elementlarini tanishtirish	Teatr sahnasi, drama, kostyumlar, dekoratsiyalar va musiqaning roli haqida ma'lumot berish.	20 daqiqa	Darslik va vizual materiallar
3	Musiq asarlari orqali teatr sahnalarini yaratish	O'quvchilarga musiqiy asarni tinglab, uni teatr uslubida ijro etishni amaliy tarzda o'rgatish.	30 daqiqa	Amaliy mashg'ulotlar
4	Teatr va musiqa janrlarini o'rganish	Operalar, baletlar, musiqali komediyalar kabi teatr janrlarini va ularning musiqalarini tushuntirish.	25 daqiqa	Guruhli muhokama va video materiallar
5	Teatr va musiqa uslublarini taqqoslash	Turli teatr uslublarini, masalan, klassik va zamonaviy teatrni musiqaga mos ravishda solishtirish.	20 daqiqa	Suhbat va taqqoslash metodikasi
6	Teatr san'ati yordamida musiqaning dramatik ifodalari	O'quvchilarga musiqiy asarlarni teatr sahnasida ijro etishda dramatik ifodalarni o'rgatish.	30 daqiqa	Interaktiv o'quv jarayonlari

1-jadval. Jadvalda musiqa madaniyati darslarida teatr san'ati mavzusini o'qitish uchun turli metod va usullar ko'rsatilgan.

Shuningdek, teatr va musiqa turlarining tarixiy rivojlanishini o'rgatish orqali o'quvchilarga san'atlarning global miqyosdagi ahamiyatini ko'rsatish, ularning san'atga bo'lgan hurmatini oshirish mumkin. Bu o'quvchilarning musiqaning va teatrning madaniy rollarini tushunishiga yordam beradi va ularni san'atning tarixiy kontekstiga yanada chuqurroq kirishga undaydi.

O'quvchilarni sahnada ishlash va musiqa texnikalari bilan tanishtirish, o'qitishning yana bir muhim qismi hisoblanadi.

O'quvchilarga sahnada musiqa qanday ishlatilishini, musiqa tasviriy va hissiy ta'sirini o'rgatish, sahnada harakatlanish va musiqa orqali xarakterni yaratish texnikalarini o'rgatish mumkin.

Bunday mashg'ulotlar, o'quvchilarga nafaqat musiqa sahnadagi texnik o'ziga xosliklarini, balki sahnada ishlashda zarur bo'lgan ko'nikmalarni ham o'rgatadi.

Xulosa

Maktablarda musiqa madaniyati darsida teatr san'ati mavzusini o'qitish, o'quvchilarga san'atni yaxshiroq tushunishga yordam beradi, ularni musiqa va teatrning o'zaro aloqalarini amaliy tarzda o'rganishga imkon yaratadi. Bu darslar o'quvchilarda san'atga bo'lgan qiziqishni oshiradi, ularni ijodiy fikrlashga va estetik hissiyotlarni rivojlantirishga undaydi. Musiqa va teatrni integratsiyalashgan tarzda o'qitish, o'quvchilarga san'atning ikki shaklini bir-biriga uyg'unlashtirib tushunishga yordam beradi va ularning umumiy madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.